

Höjer, Olle
Tel: 010-698 15 00
Olle.Hojer
@naturvardsverket.se

PM ver.2.1
2017-09-29 Ärendenr:
NV-06618-17

Översyn och avgränsning av värdeetrakter i skog

Syftet med detta PM är att ge kortfattad vägledning om värdeetrakter, precisera hur de bör avgränsas och ange några viktiga bakgrundsunderlag för arbetet. Genom att tydliggöra ett myndighetsgemensamt förhållningssätt underlättas jämförbarhet och kvalitetssäkring i det vidare arbetet med formellt skydd och grön infrastruktur. En viktig bakgrund är de underlag som ingår i redovisningen av regeringsuppdraget om värdefulla skogar¹. Grunden för arbetet med värdeetrakter framgår i avsnitt 3 i Nationell strategi för formellt skydd av skog².

Varför är värdeetrakter viktiga för grön infrastruktur?

En värdeetrakt är ett landskapsavsnitt med särskilt höga ekologiska bevarandevärden. Värdeetrakter har en väsentligt högre täthet av värdekärnor för djur- och växtliv inklusive biologiskt viktiga strukturer, funktioner och processer än vad som finns i vardagslandskapet. Av detta följer att de i stor utsträckning omfattar de allra mest värdefulla landskapsavsnitten för biologisk mångfald i landet, med en högre grad av ekologisk funktionalitet än omkringliggande landskap. I många fall är det också i dessa områden som betydande investeringar i områdesskydd har gjorts. En långsiktigt hållbar förvaltning av värdeetrakter är därmed av allmänt intresse. Arbetet med värdeetrakter har sannolikt en allt viktigare roll att fylla för att långsiktigt bevara biologisk mångfald, och betydelsen av värdeetrakter och vad begreppet står för behöver kommuniceras bättre med berörda parter. Värdeetrakter kan fungera som ett viktigt planeringsverktyg för grön infrastruktur där formellt skydd är en grundläggande komponent. Värdeetrakter innehåller också brukade delar med normal eller förstärkt miljöhänsyn.

Värdeetrakter är en viktig del av nationell strategi för formellt skydd av skog och enligt Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen ligger prioriteringen att skydda värdekärnor som ligger inom värdeetrakter helt i linje med ambitionerna att skapa en grön infrastruktur. Det betyder emellertid inte att allt skydd framöver ska ske

¹ Redovisning av regeringsuppdrag om värdefulla skogar 2017-01-30, NV-00110-16

² Nationell strategi för formellt skydd av skog, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2017, NV rapport 6762

i värde-trak-ter då även mindre kluster av värde-kärnor liksom enstaka värde-kärnor med enbart bestånds-kvalitet, prioriterad skogstyp och närhet till tätorter också kan komma att skyddas. Myndigheterna anser dock att riktade insatser inom värde-trak-ter är ett kostnadseffektivt sätt att öka möjligheterna till långsiktig funktionalitet för skyddade områden och för skogslandskapet som helhet. Genom att styra skydd till värde-trak-terna förhindras att dessa minskar i storlek eller fragmenteras i delar som är för små för att vara funktionella habitat för många arter. Värde-trak-terna kan fungera som större ekologiskt sammanbundna system som förser skogslandskapet med viktiga livsmiljöer, funktioner och processer.

Skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn³ ger vägledning om hur miljöhänsyn bör tas vid skogsbruksåtgärder. De är något att eftersträva vid planering och genomförande av skogsbruksåtgärder och anpassas till traktens specifika förutsättningar. Hänsyn bör även tas till värde-trak-terns angivna prioriterade skogstyper, exempelvis kan särskild miljöhänsyn tas till ädellövskog om avverkning ligger i en värde-trakt där ädellövskog angivits. På motsvarande sätt kan skogsbruksåtgärder motiveras som bidrar till att öka funktionaliteten i landskapet för arter med behov av ädellövskog, exempelvis borttagande av granplanteringar till förmån för återväxt av ädellövskog.

Har vi tillräcklig kunskap för att avgränsa värde-trak-ter?

Det finns flera omfattande kunskapsunderlag om skogar med höga ekologiska bevarandevärden som gör att Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen bedömer att det går att avgränsa en stor del av värde-trak-terna på ett relevant sätt. Samtidigt står det klart att det finns brister i underlagen. Eftersom det inte är möjligt att få en komplett bild över förekomsten av värdefulla skogar är det väsentligt att inse att kunskapen utvecklas och att vissa förändringar i avgränsning och prioriteringar kommer att behöva ske successivt i samråd med berörda aktörer. När värde-trak-ter avgränsas och kommuniceras med berörda aktörer är det därför viktigt att vara tydlig med att revideringar kan komma att behöva ske i takt med att kunskapen ökar om till exempel frivilliga avsättningar.

Värde-trak-ter innebär ett stort behov av samverkan

Värde-trak-ter är ett stödjande verktyg för strategisk planering och samverkan inom grön infrastruktur, formellt skydd och hållbart skogsbruk. Begreppet värde-trakt har i sig ingen juridisk innebörd men omfattar ofta betydande områden med formellt skydd av olika slag. Formellt skydd kommer dock ofta inte att vara tillräckligt för att uppnå och upprätthålla funktionalitet i värde-trak-ter. Arbetet i värde-trak-ter innebär ett proaktivt förhållningssätt där naturvården särskilt indikerar vikten av att beakta naturvärden och möjligheter till samverkan inom avgränsade landskapsavsnitt. En viktig del i detta är frivilliga åtaganden från skogsbruket, hänsyn i prövning och planering samt

³ Målbilder för god miljöhänsyn

restaureringsåtgärder. Det är väsentligt att samverka för att bevara och utveckla natur- och upplevelsevärden och sträva efter att tillvarata kunskap och intresse hos berörda aktörer.

Inom värdestrakter finns det en övergripande strävan och särskild angelägenhet från naturvårdande myndigheter att en ekologisk funktion ska kunna tillvaratas och upprätthållas i samråd med berörda aktörer samt att en gemensam målbild skapas. De åtgärder som skogsbruket gör för att gynna prioriterade naturvärden är viktiga och behovet av formellt skydd kommer delvis bero på hur långt det är möjligt att nå med dessa insatser. Ofta finns det även särskilda motiv för att skydda och bevara fler värdefulla skogar. Ibland kan det dock vara så pass mycket bevarat att mer skydd prioriteras ner jämfört med insatser på andra håll.

Enligt den nationella strategin bör värdestrakter vara uppdaterade och utpekade gemensamt av länsstyrelserna och Skogsstyrelsen senast 2018. Fördjupade regionala analyser av skyddsbehovet inom värdestrakter behöver tas fram av länsstyrelser och Skogsstyrelsens distrikt senast 2018 som en del i arbetet med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Här ingår även att precisera vilka värdestrakter som prioriteras särskilt för ytterligare skydd på kort sikt. Målbilder för värdestrakterna bör därefter upprättas tillsammans med berörda aktörer.

Att särskilt beakta vid avgränsning av värdestrakter - checklista

1. Säkerställ att relevanta underlag (se lista) används.
2. Ha en helhetssyn på landskapet och samarbeta över länsgränserna.
3. Precisera och prioritera de värden som är viktiga att bevara och utveckla.
4. Utgå ifrån en värdebaserad ansats – värna, vårda och visa befintliga värden
5. Precisera om möjligt värdestrakter i översiktliga skogstyper; gran, tall, trivallöv och ädellövträd. Indikera värdebärande trädslag om relevant. Ange vilka prioriterade skogstyper som är typiska.
6. Stäm av bevarandevärden och målbild med berörda aktörer – vad stämmer överens och vad skiljer sig i de olika aktörernas bild?
7. **Avgränsa värdestrakten på ett relevant sätt givet underlagen; observera att gränsen inte behöver vara detaljerad men tillräckligt tydlig för att vara relevant för prioriterade naturvärden och samverkan.**
8. Se till att trakterna avgränsas och beskrivs på ett sätt som gör att de blir användbara som ett verktyg för strategisk planering av formellt skydd, naturvårdsanpassat skogsbruk samt fysisk planering och prövning.

9. Ange huvudstatus för avgränsning och beskrivning av värdetrakten i en skala; Etablerad, Tillsvidare, Preliminär. Precisera behov av insatser för att utveckla beskrivning och förbättra avgränsning.
10. Vårdetrakter behöver kvalitetssäkras i fält. De naturvårdande myndigheterna bör även vara överens om traktens värden på en övergripande nivå.

Viktiga underlag vid översyn av värdetrakter

- Nyckelbiotopsinventeringen
- Skogsdataportalen
- Regionala analyser av värdekärnor och skyddsvärda arter
- Vårdetrakter från Frekvensanalys av Skyddsvärd Natur, NV rapport 5466
- Regionalt avgränsade värdetrakter i länsvisa strategier med uppdateringar
- Miljödataportalen, Nätverksanalys Metria 2017
- Miljödataportalen, Kontinuitetsskogar Metria 2017
- Trädportalen
- Artportalen

Synpunkter till denna PM, version 2.1 inhämtade från;

Claes Svedlindh och Jörgen Sundin Naturvårdsverket, Sandra Wennberg Metria, Bo Hultgren och Johan Åberg vid Skogsstyrelsen